

Stichting Natuur- en Vogelwacht Biesbosch

Noorderelsweg 2 A, 3329 KH Dordrecht, tel. 078-6.21.39.21, info@vogelwacht.eu, www.vogelwacht.eu

Stadsvogelnieuws Dordrecht nummer 2, 2012

In deze nieuwsbrief gaan we weer in op de resultaten van de inventarisatie van de schaarse-re soorten in het stedelijk gebied. Nieuw in 2012 was het inventariseren van (wilde en tamme) ganzen in stedelijk gebied. Rukken ganzen net zo op als in andere steden? Verder leverde de afgelopen winter weer een aantal leuke waarnemingen op van niet alledaagse soorten. Verder de aanleg van een nieuwe ijsvogelhuisvesting in het Overkamppark en een oproep om te letten op een aantal vogelsoorten voor het atlasproject. We wensen u veel leesplezier en houden ons aanbevolen voor reacties en vooral voor leuke waarnemingen!

Eén Boomvalk en weer geen Slechtvalk

Net als in 2011 broedde er weer een paar Boomvalk in stedelijk gebied. Het slechtvalkenpaar dat in februari en maart 2011 op de Zwijndrechtse brug zat, was ook in 2012 weer op hun favoriete stek aanwezig. Later in het broedseizoen verdwenen de vogels weer en ze hebben waarschijnlijk, net als in 2011, buiten het stedelijk gebied in de Sliedrechtse Biesbosch gebroed.

Goed jaar voor Kleine plevier!

De Kleine plevier is een pionierssoort die op open braakliggende gronden zijn nest maakt. In 2011, het eerste jaar dat we onderzoek deden, stelden we 1 broedpaar Kleine plevier vast op het gemeentelijk grond- en baggerdepot. In 2012 kwamen we tot wel 9 broedparen. Deze toename werd vooral veroorzaakt door het recent beschikbaar komen van een grote oppervlakte aan braakliggende gronden en grond- en baggerdepots op de bouwlocatie Wilgenwende. Daarnaast een broedpaar op een braakliggend veld op bedrijventerrein Dordtse Kil 3, wederom een paar op het Kildepot en een paar op een opslagterrein in het Zeehavengebied. Op dit laatste terrein werd een oudervogel met jong gezien.

IJsvogel exit?

Inmiddels hebben we al enkele koude winters op rij gehad en voor de IJsvogel is dat meestal geen goed nieuws. De korte maar hevige koudeperiode in februari 2012, die voor heel veel mooie schaatstochten zorgde, werd menige IJsvogel fataal. In 2011 hadden we 4 broedparen IJsvogel in stedelijk gebied waarvan 3 langs het Wantij. Omdat zelfs het Wantij dicht vroom, was het nog maar de vraag of we überhaupt nog ijsvogels in het broedseizoen zouden tegenkomen.

Er was echter nog hoop op het broedpaar bij de rioolwaterzuivering. Op 28 maart werd een bezoek gebracht aan de wortelkruit waar de vogel al enkele jaren in broedt. Het oude nesthol leek niet meer geschikt te zijn omdat het veranderd was in een doorzonwoning door het uit elkaar vallen van de wortelkruit. Zo dacht de IJsvogel er ook over want er onder zat de aanzet voor een nieuw hol. Maar onder de wortelkruit vonden we het dode mannetje IJsvogel.... Wel de winter overleefde maar (waarschijnlijk) gepredeerd terwijl hij druk was om een nieuw nesthol te boren. De hoop op broedende ijsvogels was dus weg hoewel er natuurlijk nog wel een kans was dat het vrouwtje (er van uitgaande dat de IJsvogel gepaard was) een nieuw mannetje zou vinden.

Op 9 mei bezochten we de locatie opnieuw. In een steilwand, die we in 2011 speciaal voor Oeverzwaluw en IJsvogel afgestoken hadden, zat een nieuw nesthol! En na een tijdje gewacht te hebben kwam inderdaad één van de ijsvogels aanvliegen!

Verder werd er 2 keer een IJsvogel langs het Wantij gezien, weliswaar goed voor een geldig territorium, maar de vraag is of er ook daadwerkelijk gebroed is. Het aantal in 2012 komt dus uit op 1-2 territoria en dat valt helemaal niet tegen.

Het dode mannetje Ijsvogel (foto Leo Apon)

Succes voor oeverzwaluw

Was 2011 al een goed jaar, in 2012 steeg de stand opnieuw! Wederom was de kolonie op het gemeentelijk grond- en baggerdepot, het Kildepot, bezet. Hier profiteerden de oeverzwaluwen van de steilwand die de beheerder vlak voor het broedseizoen had gecreëerd. Dit jaar kwamen er 65 paren tot broeden wat tot nu toe het beste resultaat in vele jaren is. Ook dit jaar zijn we weer in gesprek met de gemeente om een nieuwe steilwand aan te leggen. Op het bouwterrein van de Stadswerven zaten vier kolonies, samen goed voor 52 broedparen. Weliswaar een tijdelijke situatie maar toch een goed resultaat!

Cetti's zanger rukt op!

De Cetti's zanger is een van oorsprong mediterrane broedvogel, die vanuit Zuid-Europa steeds verder naar het noorden oprukt. De vogel broedt in rietvelden en ruigtes. Daarbij vormt de Biesbosch inmiddels het belangrijkste kerngebied in ons land.

In 2010 vestigde de Cetti's zanger zich in het stedelijk gebied met 1 broedpaar. Het paar zat aan de noordkant van het Spaarbekken Groote en Kleine rug. In 2011 werden 2 broedparen vastgesteld, beide in de oeverlanden van het Wantij, ter hoogte van de wijk Stadspolders. Dus ook weer heel dichtbij de Sliedrechtse Biesbosch en in een biotoop dat vergelijkbaar is met dat in de beide Biesboschen.

We waren benieuwd of deze zuidelijke broedvogel verder op zou rukken, ook al omdat cetti's zangers in het verleden in strenge winters het loodje legden. Maar zowel sneeuwrijke als strenge winters lijken de soort tegenwoordig niet meer te deren en ze handhaafden zich goed in het belangrijkste kerngebied voor deze soort van ons land: De Biesbosch. En ze bleken in 2012 ook verder het stedelijk gebied ingetrokken te zijn! Langs het Wantij werden nu 4 paren vastgesteld, 3 ten noorden van de wijk Stadspolders en 1 ter hoogte van Oudelandshoek. Eén paar zat aan de noordkant van het Spaarbekken Groote en Kleine rug, op een locatie waar in 2010 ook al een zingende Cetti's zanger was vastgesteld. In het nieuwe landgoed De Hoven is het niet alleen goed toeven voor mensen maar ook voor 2 paren Cetti's zanger. En verder werd er 1 territorium vastgesteld langs een nieuwe grote waterpartij met brede rietkragen die dient als afscheiding tussen de woningen aan de

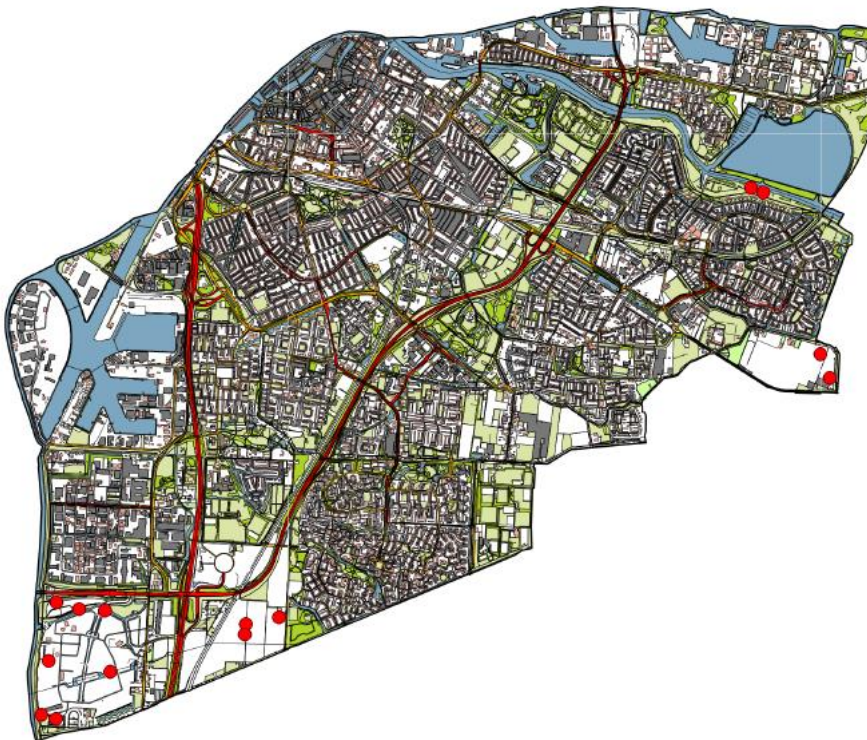
Wieldrechtse Zeedijk en bedrijventerrein Dordtse Kil 3. Het totaal voor 2012 komt dus op 8 broedparen!

Vrijwel alle paren zitten dus aan de oostkant van de stad dicht tegen een belangrijk kerngebied van de Cetti's zanger aan. Maar ook aan de zuidkant van de stad is nu een paartje Cetti's zanger neergestreken, waarschijnlijk afkomstig uit het andere kerngebied: De Dordtse Biesbosch. Leuk is verder dat ze zich nu ook in 'nieuwe' natuur hebben gevestigd.

We mogen verwachten dat de soort verder het stedelijk gebied zal koloniseren, hoewel er natuurlijk weinig plekken zijn met grotere oppervlaktes aan riet, ruigte en struweel. Maar wellicht neemt de Cetti's zanger ook met smallere riet- en ruigtestroken genoeg. De komende jaren zal leren tot hoever de soort oprukt het stedelijk gebied in.

Blauwborst in de lift

Ook de Blauwborst deed het dit jaar goed met 14 territoria in 2012 tegen 10 in 2011. Net als vorig jaar zaten de meeste vogels op het bedrijventerrein in ontwikkeling Dordtse Kil 3. Verder 2 territoria langs het Wantij en 2 op landgoed De Hoven. Nieuw waren 3 territoria op nieuwbouwlocatie Wilgenwende.

Verspreiding van de Blauwborst in 2012

Rietzanger in mineur

De Rietzanger leed een gevoelig verlies. De soort viel terug van 12 naar 5 paren. Dit werd grotendeels veroorzaakt door de droogte in de Sahelzone, waar de soort overwintert. Verder was er op de beste locatie van vorig jaar; de Westkil in Dordtse Kil 3, veel minder overjarig riet beschikbaar.

Ganzenopmars in stedelijk gebied?

Ganzen, zowel exoten als wilde ganzen, worden steeds vaker in stedelijke gebieden gezien. In sommige steden in ons land broeden inmiddels vele honderden grauwe ganzen. Arnhem spant de kroon met 749 paren Grauwe gans in 2012! Ze broeden daar met name in een aantal grote parken zoals Sonsbeek. In steden als Hamburg lopen de grauwe ganzen met jongen inmiddels over drukke pleinen midden in het centrum. Zoals nijlganzen dat ondermeer in Den Haag doen.

In 2012 werd voor het eerst een inventarisatie van ganzen in stedelijk gebied gemaakt.

In Dordrecht loopt het echter niet zo'n vaart. Er werden slechts 3 paren grauwe ganzen vastgesteld. Nijlganzen komen inmiddels wel verspreid over het stedelijk gebied voor. In totaal werden minimaal 17 broedparen vastgesteld. Als laatste werden nog 11 broedparen

soepganzen en 2 paren Grote Canadese gans vastgesteld. We zijn benieuwd hoe de aantallen zich de komende jaren zullen ontwikkelen.

Grauwe ganzen met jongen (foto Hans Gebuis)

De getallen op een rij

Voor de volledigheid presenteren we hier alle resultaten, ook van soorten die we niet in deze nieuwsbrief besproken hebben. Een aantal soorten tellen we al veel langer, een soort als de Huiszwaluw al vanaf 1989. We hebben er voor gekozen om de totalen vanaf 2007 te laten zien.

Soort	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dodaars					0	0
Blauwe reiger	95	82	>58	61	59	45
Grauwe gans						3
Grote canadese gans						2
Nijlgans						24
Soepgans						11
Boomvalk					1	1
Slechtvalk					0-1	0-1
Kleine plevier					1	9
IJsvogel	9	7-10	1	2	4	1-2
Groene specht					12	13
Oeverzwaluw			20	9	50	117
Huiszwaluw	14	0	0	6	39	33
Nachtegaal					6	6
Blauwborst					10	14
Roodborsttapuit					1-2	2-3
Cetti's zanger	0	0	0	1	2	8
Rietzanger					12	5

Tabel 1: aantal broedparen in stedelijk gebied van 2007 tot 2012

Zeldzaam bezoek uit het hoge noorden

In oktober en november werd ons land bezocht door relatief grote aantallen pestvogels. Pestvogels broeden in het noorden van Scandinavië en Rusland en leven van zowel bessen als insecten. In winters met weinig bessen in het thuisland trekken de vogels naar zuidelijker oorden en ze komen dan ook in ons land terecht.

Pestvogels zijn meestal niet schuw en omdat ze bessen eten van soorten als Gelderse roos, liguster en cotoneaster, verschijnen ze vooral in stedelijk gebied. De grootste groepen doken op in een woonwijk in Barendrecht (maximaal 83) en Vlissingen (100). Veel vogels verdwenen echter ook weer snel. Ook in onze regio verschenen op diverse plaatsen pestvogels, zoals in het recreatiegebied Crayenstein en in de wijken Sterrenburg en Het Reeland. Helaas bleven de vogels maar kort en zijn ze zeer waarschijnlijk spoedig zuidelijker getrokken.

Pestvogels in de Kringlooptuin (foto: Leo Apon)

Ransuilen in Stadspolder

Een andere leuke ontdekking betrof een zogenaamde 'roestplaats' van ransuilen in een tuin in de wijk Stadspolders. In de winter zitten ransuilen vaak in groepen en daarbij zoeken ze regelmatig het stedelijk gebied op. In de winter schakelen ransuilen deels over op het eten van vogels, die in de winter in stedelijk gebied volop voorhanden zijn. Verder is het stedelijk gebied een redelijk veilig gebied omdat hier geen haviken en bosuilen zitten.

Meestal zitten ransuilen in een grote den of conifeer waardoor ze niet gemakkelijk te zien zijn. Deze vogels zaten echter in een kronkelwilg en waren goed te zien en te fotograferen en haalden daarmee zelfs de krant.

Eén van de drie ransuilen (foto: Josien Schenkels)

Nieuwe ijsvogelhuisvesting beschikbaar

Wie met de auto of de fiets over de Overkampweg rijdt, zal de 'omgevalen' boom met een

Nieuwe ijsvogelhuisvesting in het Overkamppark (foto: Leo Apon)

enorme wortelkluit ongetwijfeld zijn opgevallen. In samenwerking met de Natuur- en Vogelwacht Biesbosch heeft de gemeente maatregelen getroffen om de natuurwaarden in het Overkampark te vergroten. Zo zijn er o.a. natuurvriendelijke oevers, een poel en een insectenmuur aangelegd. Deze winter is een grote boom omgetrokken waarvan de wortelkluit uitermate geschikt is voor de IJsvogel.

Inmiddels zijn op vele plaatsen in het stedelijk gebied steilwanden voor ijsvogels aangelegd. Tot nu toe helaas maar met beperkt resultaat, ten gevolge van de sterke terugval van de ijsvogelstand door een reeks koude winters. Vermeldenswaard is wel dat het enige broedpaar, dat in 2012 met zekerheid in stedelijk gebied broedde, gebruik heeft gemaakt van een steilwand die oorspronkelijk voor oeverzwaluwen bedoeld was!

Waarnemingen gevraagd voor de nieuwe Vogelatlas!

Sovon Vogelonderzoek, de landelijke organisatie die de vogelstand in ons land in kaart brengt, is een nieuw atlasproject begonnen. Ons hele land wordt de komende 3 jaar zowel op winter- als broedvogels in kaart gebracht. Een megaklus waar de Natuur en Vogelwacht Biesbosch en de Vogelwerkgroep Biesbosch aan mee doen om het Eiland van Dordrecht en de Biesbosch te onderzoeken. Alle hulp is welkom, zeker als het gaat om schaarse en onopvallende soorten. We zijn dan ook zeer geïnteresseerd in losse waarnemingen van deze soorten. Het gaat om waarnemingen van de volgende soorten in de periode maart-augustus: Dodaars, Krakeend, Bergeend, Slobeend, broedgevallen van Kuifeend, alle roofvogels, Kleine plevier, alle uilen, IJsvogel, Groene specht, Kleine bonte specht, Grote lijster, Nachtegaal, Blauwborst, Zwarte roodstaart, Gekraagde roodstaart, Cetti's zanger, Sprinkhaanzanger, Rietzanger, Spotvogel, Braamsluiper, Fluitier, Goudhaan, Vuurgoudhaan, Grauwe vliegenvanger, Matkop, Boomklever en Appelvink.

Waarnemingen kunnen ingevoerd worden op www.vogelwacht.eu/waarnemingen of www.waarneming.nl. Waarnemingen van broedlocaties van soorten als roofvogels, uilen, IJsvogel e.d. graag onder embargo invoeren!

Waarnemers bedankt!

Veel waarnemers voerden gerichte tellingen uit of voerden losse waarnemingen in via de site van de Natuur- en Vogelwacht of Waarneming.nl:

Gerichte tellingen werden verricht door Leo Apon, Sander Terlouw, Josien Schenkels, Wilma Schoester, Eef Zwang en de medewerkers van het NWC.

Aanvullende waarnemingen werden gebruikt van: Jan Aalders, Ron Berkhout, Leon Boon, Marcel Bingley, Cornelis Fokker, Rob Haan, Hetty Hermans, Moon Hurkmans, Tim Janse, Albert de Jong, Bert de Jong, Jan de Jong, Michel Kapoen, Piet Kranendonk, Fred Kuipers, Ineke Leentvaar, Thomas Los, Ies Meulmeester, Hugo Moerman, Jacques van der Neut, Laurens van der Padt, Andres Scherff, Edwin van Velzen, Peter Verhelst, Ria Vogels, Marco Vriens, Laurens van der Wind, Albert van der Wulp.

Naamsverandering!

Het zal u vast niet ontgaan zijn dat er boven en onder deze nieuwsbrief ineens de naam van een 'andere' organisatie staat. De organisatie is nog steeds hetzelfde maar de naam is wel veranderd. Heeft de Natuur- en Vogelwacht Dordrecht haar vleugels uitgeslagen? Nou eigenlijk niet. Al heel lang zijn we actief in onze geliefde Biesbosch en dat willen met deze naamsverandering ook uitdrukken. De nieuwe naam dekt beter de lading en Biesbosch spreekt bij natuurliefhebbers nu eenmaal meer aan!

Stichting Natuur- en Vogelwacht Biesbosch

Noorderelsweg 2 A, 3329 KH Dordrecht, tel. 078-6.21.39.21, info@vogelwacht.eu, www.vogelwacht.eu